

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора,
завідувачки кафедри національної економіки
Національного університету «Одеська юридична академія»
Кібік Ольги Миколаївни
на дисертаційну роботу Стахова Арсенія Юрійовича на тему
«Управління діяльністю судноплавних компаній
в умовах асиметрії ринку морської торгівлі», що
подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 – Менеджмент
галузі знань 07 – Менеджмент та адміністрування.

Актуальність обраної теми.

Підвищення актуальності ефективного управління діяльністю судноплавних компаній є характерним для умов асиметрії ринку морської торгівлі. Ринкова асиметрія відображає нерівність доступу до інформації, ресурсів та можливостей учасників ринку. З урахуванням широкого спектру факторів, які впливають на морську торгівлю (від геополітичних змін до кліматичних умов), ефективне управління стає ключовим чинником забезпечення достатнього рівня конкурентоспроможності судноплавних компаній.

Управління в умовах асиметрії ринку морської торгівлі потребує розробки та реалізації інноваційних стратегій з врахуванням ризиків. Врахування глобальних тенденцій, аналіз ринкової кон'юнктури, впровадження технологічних досягнень та забезпечення гнучкості у прийнятті рішень стають визначальними для забезпечення функціонування в умовах високодинамічного середовища морського бізнесу.

Викликами сучасного управління є необхідність оптимізації витрат, забезпечення достатнього рівня безпеки судноплавства та вантажоперевезень, адаптації до змін вимог ринку та регулятивного середовища. Маркетингові стратегії та логістичне управління є важливими інструментами забезпечення конкурентоспроможності судноплавних компаній в умовах асиметрії.

Посилюється актуальність та значення питань дотримання стандартів безпеки і охорони довкілля з врахуванням складності та ризиків морської

діяльності.

Отже, управління судноплавними компаніями в умовах асиметрії ринку морської торгівлі *є актуальною проблемою*, яка вимагає для розв'язання застосування комплексного підходу, який базується на стратегічному баченні, інноваціях та етичних принципах задля забезпечення стійкого та успішного розвитку у конкурентному середовищі.

Відповідно *мета та завдання, що сформовані у роботі, є важливими, тема дослідження – актуальною.*

Оцінка обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій.

Задля розв'язання поставлених завдань здобувачем застосовані дані, які отримані з власних досліджень, спеціальних наукових та аналітичних джерел за тематикою дослідження, матеріалів наукових досліджень, наявних у відкритому доступі. Відповідно наукові положення, висновки та рекомендації, наведені у дисертації, є достатньо *обґрунтованими*.

Робота характеризується поєднанням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, слід відмітити оригінальне використання методів економічного і системного аналізу, що відображено у визначенні стійкості позиціонування судноплавних компаній для їхнього подальшого розвитку та формуванні симетрії на ринку морської торгівлі; алгебраїчного аналізу, що застосовано для виявлення можливих асиметричних відхилень показників міжнародних вантажопотоків на глобальному рівні; менеджменту в економічних процесах для розробки комплексних рекомендацій щодо вибору ефективних інструментів; узагальнення та систематизації, що застосовано для обґрунтування факторів розвитку морського транспортного потенціалу з використанням методів антикризового управління; графічних методів, які дозволили візуалізувати тенденції асиметрії.

Дисертація представляє собою наукову роботу, яка відповідає всім вимогам щодо оформлення та норм наукового письма. Матеріал викладено послідовно, логічно та науково обґрунтовано. Концептуальні розробки

супроводжуються інструментальними засобами, часто з використанням графічних або практичних пояснень. Використаний категоріальний апарат подано чітко та зрозуміло. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджена результатами кабінетно-польових досліджень, коректним застосуванням обраних методів та методик, а також використанням розробленого інструментарію. Рівень проведених досліджень є високим, що свідчить про **обґрунтованість і достовірність** наукових положень, висновків та розробок, представлених у дисертації.

Практичне значення результатів дослідження.

Результати дослідження знайшли відображення у конкретних методичних розробках та рекомендаціях, які можуть бути впроваджені задля формування ефективної системи управління судноплавними компаніями. Рекомендації спрямовані на оптимізацію діяльності компаній за критеріями життєвого циклу та стандартними стратегіями позиціонування в міжнародних вантажних потоках.

Впровадження основних положень дослідження забезпечить досягнення стандартів розвитку та ефективного використання виробничого потенціалу морських транспортних підприємств. Вибір стратегій розвитку цих підприємств у динамічному середовищі ринку логістичних технологій дозволяє досягти конкурентних показників стійкості національних агентів у глобальному морському торговельному ринку.

Запропоновані здобувачем рішення впроваджуються у конкретних інвестиційних проєктах судноплавної компанії «УкрТрансМарін». Отримані результати досліджень застосовуються у наукових дослідженнях та навчальному процесі в Національному університеті «Одеська політехніка» та Національному університеті «Одеська морська академія», що підтверджено відповідними документами.

Основні наукові результати дисертації.

Ретельний аналіз матеріалів дисертації та наукових публікацій Стахова Арсенія Юрійовича підтверджує досягнення поставленої мети дослідження та вирішення поставлених завдань. Основні наукові результати дисертації є такими:

- вперше розроблена модель прийняття управлінських рішень, що спрямовані на розвиток судноплавних компаній України. Ця модель враховує сучасні характеристики міжнародних економічних відносин на макро- і мікроекономічному рівнях. Модель передбачає оцінку екстернальних загроз з акцентуванням уваги на питаннях системної безпеки;

- удосконалено методичні засади вибору інструментів управління для забезпечення розвитку морського транспортного потенціалу країни в умовах обмеженості ресурсів та кризових явищ;

- удосконалено напрямки оптимізації економічних позицій судноплавних компаній в системі світової морської торгівлі за умови визнання забезпечення стійкості їхнього позиціонування як пріоритетного напрямку управління розвитком за критеріями зовнішніх обмежень симетрії позиціонування, врахування асиметричних відхилень макроекономічних показників, що дозволяє вчасно виявляти потенційні ризики та уникати негативного впливу на діяльність компаній;

- удосконалено теоретико-методичні засади вибору параметрів суден для розвитку судноплавних компаній та мінімізації їхніх витрат у морській транспортній індустрії. Нові підходи відрізняються від існуючих тим, що вони дозволяють оцінити результати розвитку судноплавних компаній з врахуванням показника стійкості їхнього позиціонування, симетричності показників ефективності в системі управління економічним станом та позицією морських держав у конкурентному середовищі;

- отримав подальшого розвитку підхід до аналізу впливу ключових чинників світового розвитку на динаміку основних параметрів міжнародних вантажопотоків. Відмінність цього аналітичного підходу полягає в оцінці

рішень, що призводять до асиметрії розвитку морської транспортної торгівлі, морської транспортної індустрії країни та судноплавних компаній.

- отримала подальшого розвитку система факторів симетричності та асиметрії з врахуванням особливостей антикризового управління. Особливістю є визначення залежності застосування методів антикризового управління та результатів виконання основних завдань управління судноплавними компаніями і розвитку морського транспортного потенціалу країни;

- отримали подальший розвиток підхід до аналізу тенденцій зростання макроекономічних показників розвитку підприємств морегосподарського комплексу України, що враховують чинник асиметричності показників глобальних транспортних перевезень та вплив цієї асиметрії на показники розвитку світової морської торгівлі. На базі використання підходу систематизовано проблеми управління морегосподарським комплексом України з врахуванням показників збалансованості та симетрії.

Результати дослідження свідчать про високий рівень засвоєння здобувачем теоретичних знань, наявність відповідних навичок та компетентностей. Дослідження є завершеним та вирішує важливе наукове завдання на відповідному науковому рівні.

Аналіз змісту та структури дисертаційної роботи.

Анотація дисертації містить у собі основні положення роботи та перелік публікацій здобувача двома мовами - українською та англійською. Вступ роботи відображає актуальність дослідження, його об'єкт, предмет, завдання та методи, зв'язок з дослідженнями інших авторів, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача.

У першому розділі проведено аналіз результатів розвитку національних систем морського транспорту у межах глобального ринку морської торгівлі, розглянуто проблеми та завдання забезпечення ефективного розвитку морської транспортної індустрії України з урахуванням вимог транспортної безпеки міжнародних вантажопотоків.

У другому розділі виконано аналіз тенденцій розвитку та сучасного стану глобального ринку морської торгівлі. Виявлено систему актуальних проблем, включаючи асиметричну реакцію морських транспортних підприємств України, дисбаланс у використанні морського транспортного потенціалу та потреби у розвитку технології трансшипменту.

У третьому розділі обґрунтовано параметри ефективного функціонування морських транспортних підприємств України з урахуванням вимог системної безпеки, збалансованості та реакції на асиметрію позиціонування, необхідності впровадження інноваційних технологій. Сформульовано передумови створення ефективного транспортного комплексу з урахуванням тенденцій розвитку глобального ринку морської торгівлі.

У висновках узагальнено результати проведених досліджень.

Список використаних джерел містить 203 позиції, які відображають результати досліджень українських та іноземних науковців у формі монографій, статей, відкритих аналітичних оглядів, статистичну інформацію.

Додатки включають список публікацій здобувача, акти та довідки про впровадження його результатів.

Повнота викладу результатів у наукових публікаціях, підготовлених за темою дисертації, відсутність випадків порушення академічної доброчесності

Основні положення і практичні результати дисертаційної роботи доповідалися Стаховом Арсенієм Юрійовичем на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: XVI Міжнародна науково-практична конференція (23 травня, 2023, Одеса), Міжнародна науково-практична конференція «Управління бізнес-процесами в сучасних умовах та в післявоєнний період» (11-13 жовтня, 2023, Київ), V International Science development Conference «Priority directions of science development» (Hamburg, Germany, February 06-08, 2023), VIII International scientific conference «Modern science: theoretical and practical view»(21.11.2023, Madrid, Spain).

Основні результати дисертаційної роботи викладено у 8 наукових

працях, з яких 4 – статті, що розміщено у фахових виданнях, 4 - є тезами доповідей. Загальний обсяг публікацій складає 3,65 д.а., 3,61 д.а. з яких належать особисто автору.

Таким чином, вимоги п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами згідно Постанов Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р. та №502 від 19.05.2023 р. до кількості публікацій виконано.

У дисертаційній роботі Стахова Арсенія Юрійовича не виявлено порушень академічної доброчесності. Публікації результатів досліджень автора у наукових журналах, що проходять попередню перевірку на відсутність плагіату, підтверджують відсутність порушень.

Зауваження до дисертаційної роботи

Зауваження до дисертації є такими:

1. На сторінці 32 при ствердженні «недостатньо враховується на протязі політичної незалежності України пріоритетність економічної симетрії» автор недостатньо повно розкрив доцільність розгляду параметрів позиціонування України в міжнародному розподілу праці за пріоритетами спеціалізації.

2. На сторінці 54 автором, зазначено, що «у певній мірі узгоджується стратегія злиття і поглинання, якщо вона не має на меті жорсткої зміни власності» Автор повинен урахувати, що в сфері функціонування морського транспорту особлива увага приділяється принципу різних форм володіння.

3. Автор підкреслює, що «центральною принципом... підсистем у глобальному конкурентному просторі вважається орієнтація на міжнародну інтеграцію» Однак таке зауваження не досить чітко розкриває сутність міжнародної інтеграції. В системі морського транспорту інтеграційні процеси - це не тільки, наприклад, фінансування портом Гамбург контейнерного терміналу в Одесі, а насамперед участь в інтермодальних технологіях та міжнародних транспортних коридорах.

4. При розгляді проблем втрати найбільшого в Європі судноплавного комплексу Чорноморського пароплавства автор наводить сукупність помилок та неправових дій, не враховуючи чинник збереження державної власності.

5. На сторінці 155 стверджується, що «в системі розвитку морського транспорту крім інвестицій та їх цілей - маси прибутку важливі дві умови: чітка національна політика та підприємницька активність». Не зрозумілим є, про які цілі йдеться мова. Автор недостатньо в подальшому розкриває особливості управлінської складової національної політики держави у сфері розвитку морського транспорту.

6. На сторінці 195 дисертації говориться про «...доцільність вибору альтернативних транспортних технологій». Автору слід було більш чітко сформулювати сутність альтернативності транспортних технологій.

7. У роботі автор використовує словосполучення «підприємства морського транспорту». До зазначених підприємств крім судноплавних компаній відносяться порти, судноплавні та інші транспортні компанії. Автору слід було дати відповідні пояснення та більш ретельно врахувати особливості використання термінів.

Водночас, слід зазначити, що наведені зауваження **не є принциповими та не зменшують** наукову і практичну цінність роботи.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Стахова Арсенія Юрійовича «Управління діяльністю судноплавних компаній в умовах асиметрії ринку морської торгівлі» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, яка містить раніше не захищені наукові положення і одержані автором нові науково обґрунтовані результати з розробки теоретико-методичних підходів щодо управління конкурентною стійкістю та розвитком судноплавних компаній в умовах глобальних викликів, що обумовлюють асиметричні відхилення макроекономічних показників. Дисертація і анотація до неї оформлені науковим стилем з дотриманням положень нормативних документів.

Таким чином, актуальність теми дослідження, внесок автора у вирішення важливого наукового завдання, високий рівень проведених досліджень та наявність результатів практичного впровадження, компетентне володіння методологією наукової діяльності, дозволяють зробити висновок, що дисертаційна робота Стахова Арсенія Юрійовича на тему «Управління діяльністю судноплавних компаній в умовах асиметрії ринку морської торгівлі» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами згідно Постанов Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р. та №502 від 19.05.2023 р., а її автор – Стахов Арсеній Юрійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент галузі знань 07 – Управління та адміністрування.

Офіційний опонент:

завідувачка кафедри національної економіки
Національного університету
«Одеська юридична академія»
доктор економічних наук, професор,
дійсний член Транспортної академії України

Ольга КІБІК